

Nikola Koščak

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

nkoscak@m.ffzg.unizg.hr

Što je to stilizacija?

Poput riječi *stil*, kojoj duguje svoje podrijetlo, i riječ *stilizacija* višeznačna je, no dok se višeznačnost prve, pa i u terminološkim uporabama, ipak često registrira i tematizira, značenja potonje, čak i u stilističkim kontekstima počesto ostaju tek implicitnima. Cilj je ovoga rada fiksirati značenja riječi *stilizacija* u kontekstu govora o stilu i stilskim obilježjima, ponajprije verbalnoga diskursa, na temelju rječničkih natuknica i odabranih ulomaka iz stilističke i književnoznanstvene literature, no uzimajući u obzir i uporabe te riječi i u drugim područjima, u diskursima koji se tiču (proizvoda) umjetničkih, ali i drugih ljudskih djelatnosti. Kao ključan koncept stilizacije izdvaja se onaj iz radova Mihaila Bahtina, koji se naziva interdiskursnim, te se elaboriranjem aspekata njegove povezanosti s prethodno prikazanim konceptima (oblikovanje i dotjerivanje, skup stilskih obilježja, stilska figura, artifičijelost, pejorativna artifičijelost, redukcija) daje određenje stilizacije osuvremenjeno terminima i postavkama teorije diskursa, a potom i razmatra odnos koncepta pastiša i interdiskursne stilizacije te komentira valorizacijski aspekti potonje.

Ključne riječi: stilizacija; interdiskurnost; parodija; skaz; pastiš

1. Uvod

Slično riječi *stil*, ni riječ *stilizacija* nije ograničena na kontekst govora o jezičnim proizvodima. Naći će se primjerice u sintagmi *stilizacija noktiju*, označavajući uređenje potonjih, njihovo oblikovanje, nanošenje raznih vrsta lakova, nadogradnju i ukrašavanje,¹ a novinarski članci izvještavaju i o stiliziranju kose,² stilizacijama u

1 <https://www.facebook.com/watch/?v=1240006376671615> [6. prosinca 2024.]

2 <https://estetica.hr/stiliziranje-kose-ljeti-top-preparati-za-postojanu-frizuru/> [6. prosinca 2024.]

odijevanju,³ stiliziranim, urednim, estetski atraktivnim i usklađenim domovima,⁴ stiliziranim mobitelima,⁵ stiliziranoj verziji hrvatskoga grba na registracijskim pločicama⁶ i dr. Riječ je frekventna i u diskursima o filmu, likovnoj umjetnosti, arhitekturi i folklornome stvaralaštvu, pa se tako u vezi s potonjim raspravlja i o suvremenim stilizacijama tzv. izvorne glazbe, običaja, plesova, nošnji i sl.⁷ Sve to ilustrira ne samo raznolikost područja uporabe riječi *stilizacija* i tipova diskursa u kojima se ona pojavljuje nego i različitost značenja koje pojedine njezine uporabe podrazumijevaju. Primjerice sintagma *stiliziran mobitel* može referirati na uređaj jednostavnih linija i oblika, a stilizacija noktiju ne samo na uređivanje nego i na ukrašavanje i dotjerivanje „mimo prirodnosti“. Različitost aspekata značenja koje podrazumijevaju s jezikom nevezane uporabe riječi *stilizacija* međutim karakteriziraju i njezine uporabe u diskursu o (verbalnome) jeziku i književnosti, pa i u stilistici.

Višeznačnost riječi *stilizacija* zasigurno je povezana s višeznačnošću riječi *stil*,⁸ kojoj duguje svoje podrijetlo, no ima i vlastitih specifičnosti koje vrijedi prokomentirati, jer riječ se relativno često rabi u stilističkim, književnoznanstvenim i (književno)kritičkim tekstovima, mjestimice se čini da ima snagu ili ugled termina, ali koncept stilizacije rijetko se eksplicitno određuje. Da bi se tu riječ u razboritoj mjeri discipliniralo – slično onome što i stilizacije, barem u jednom smislu, između ostalog, čini se, čine (u) raznim diskursima – morat će se pribjeći i komentiranju rječničkih natuknica i uobičajenijih, pa i nestručnih, uporaba, kao i njezinih izvedenica *stilizirati*, *stiliziran*, *stilizator* i dr. U središtu pozornosti bit će ipak njezine uporabe u stilističkim, književnoznanstvenim i kritičkim praksama, a od posebne će važnosti biti koncept stilizacije Mihaila Bahtina. Nakon što se fiksira nekoliko osnovnih značenja te riječi ponudit će se osuvremenjena definicija stilizacije, na tragu određenja teorije jezika i teorije romana Mihaila Bahtina i teorije tipova diskursa, odrediti odnos koncepta pastiša i interdiskursne stilizacije, te prokomentirati valorizacijski i performativni aspekti interdiskursnih stilizacija.

3 <https://blog.ecipele.hr/kako-se-obuci-za-skolu-evo-5-modernih-stilizacija-koje-ce-oboavati-generacija-z/> [6. prosinca 2024.]

4 <https://www.jutarnji.hr/domidizajn/nekretnine/snimaju-svoje-neuredne-i-razbacane-stanove-ljudi-odusevljeni-konacno-istina-izlazi-na-vidjelo-15550680> [6. prosinca 2024.]

5 <https://www.muzika.hr/u-marshallovoj-ponudi-od-sada-i-smartphone/> [6. prosinca 2024.]

6 „Natječaj koji je provela bivša Vlada, a na kojem su izabrana tri rada na kojima je hrvatski grb zamijenila njegova stilizirana verzija, nije doveo do redizajna pločica koji su mnogi zagovarali jer je nekima zasmetalo to što na tablicama više ne bi bilo klasičnog grba.“

<http://www.index.hr/vijesti/clanak/mislili-ste-ustedjeti-eu-naljepnicom-na-tablici-mup-za-to-je-kazna-do-5-godina-zatvora/904809.aspx> [6. prosinca 2024.]

7 Srpska etnomuzikologinja Vesna Bajić piše: „Svaki kontakt sa fiksnom građom u cilju javnog izvođenja ili podučavanja može se odrediti u okviru različitih nivoa stilizacije. Stilizacija je u tom smislu opšte definisana i uključuje različite načine izražavanja pojedinih autora, što znači da svi ansambli, solisti i grupe izvode melodije i igre na određenom stepenu stilizacije. Tako i oni, koji nastoje da se u najvećoj mogućoj mjeri oslone na uzore u autentičnom seoskom muziciranju ili igranju, primenjuju, nenamerno ili spontano, niži stepen stilizacije u pristupu pojedinim muzičkim ili igračkim parametrima. (...) Prema tome, hteli to ili ne, određeni nivo stilizacije uvek postoji, jer fiksna građa je samo jedna, nepromenljiva kategorija, zabeležena u određenom vremenu i prostoru, koja doživljava promene u svakom trenutku njene primene.“ (Bajić, 2006, str. 35–36)

8 O višeznačnosti riječi *stil* u Compagnon, 2007, str. 193–226.

2. Stilizacija kao oblikovanje i dotjerivanje

Jedan dio rječničkih i enciklopedijskih definicija stilizacije potonju ne dovodi isključivo u vezu s umjetničkom književnom djelatnošću, nego s praksom pisanja uopće. Premda određenja kao što su „oblikovanje teksta“ (Anić, 2005, s. v. „stilizacija“) i „lijepo oblikovanje rečenice, dotjerivanje u duhu jezičnih pravila [...], usavršavanje u duhu jezika, gramatičkih i pravopisnih pravila“ (Simeon, 1969, s. v. „stilizacija“) ili spominju ili impliciraju i estetizirajući aspekt stiliziranja („lijepo“, „dotjerivanje“), tu se stilizacija primarno shvaća kao oblikovanje pisanoga teksta, uredenoga i cjelovitoga, koji će odlikovati visok stupanj prilagođenosti pravilima standardnoga (književnoga) jezika i načelima gramatičko–semantičke kohezije i smisaone koherencije, eventualno i uzusa kakva tekstnog žanra. Reklo bi se da se takav tip stilizacije podrazumijeva pri oblikovanju bilo kakvih verbalnih tekstova, ne tek književnih nego primjerice i novinarskih ili znanstvenih, pa bi se primjerice mogao identificirati i u rezultatima uređivanja De Saussureova *Tečaja opće lingvistike*, koje su poduzeli priređivači uglavnom prema pisanim bilješkama polaznika njegovih kolegija.

Takav tip shvaćanja stilizacije mogla bi ilustrirati i primjedba Maje Bošković–Stulli o tome da su u prošlosti mnogi pisani zapisi usmenih pripovijedaka bili više orijentirani na njihov sadržaj, pa su i tekstovi u takvim zbirkama „ponajviše veoma stilizirani“ (1983, str. 134). Stiliziranost tu prvenstveno upućuje na to da se pri „transkribiranju“ iskaz kazivača prilagođavao i ispravljao u skladu sa zapisivačima suvremenim predodžbama o pisanome tekstu, o skladnijoj, ispravnijoj ili podobnijoj sintaksi, leksiku, tekstnoj koheziji i sličnom, a manje na estetiziranje usmenih kazivanja.

Takve uporabe riječi *stilizacija* mogu se dovesti u vezu i s nekim uporabama riječi *stilizator*, i to onima koje ne pretpostavljaju onolik literarni dar kao kod onih koje se naziva „vještima stilistima“. Dok je stilist isključivo onaj koji stilski oblikuje vlastiti originalan tekst, *pisac* ili *autor*, stilizator je katkad predočen kao onaj koji čini nešto srodnije lektoriranju i redigiranju. On *stilski uređuje* ili *dotjeruje* tuđe tekstove ili usmene iskaze, a kada oblikuje vlastiti, od njega se ne očekuje estetski rezultat stilista, već prije tek korektno sročeni i čitak tekst. Spomenute se razlike mogu naslutiti u rječničkim određenjima. Prema *Hrvatskome enciklopedijskom rječniku* stilist je naime „pisac, autor koji se ističe dobrim stilom“, a stilizator se određuje kao

„1. onaj koji stilski oblikuje tekst, koji ga dovodi do najboljeg stilskog izraza 2. općenito onaj koji što oblikuje“ (Anić et al. 2002, s. v. „stil“). Ipak, kao što se riječ *stilizator* katkad rabi i kao sinonim riječi *stilist*, primjerice u Pranjićevoj knjizi *Iz–Bo–sne k Europi* (2006, str. 60) i u prijevodu Bahtinove knjige *Teorije romana* (2019, str. 141), tako će se i riječ *stilizacija* katkad pojaviti i u smislu ne samo dotjerana nego i umjetnički oblikovana teksta. Razliku je, dakako, teško odrediti i zbog teškoća s određivanjem pojma umjetničkoga, odnosno razlike između neumjetničkoga i umjetničkoga uopće.

3. Stilizacija kao skup stilskih obilježja

Katkad se stilizacija shvaća i kao skup ili svežanj stilskih obilježja ili prevladavajućih i prepoznatljivih stilskih postupaka. Na tom je tragu zasigurno Pranjićeva uporaba sintagme *stilizacija tekstone* (2006, str. 163) u njegovu čitanju tekstova Stanislava Vinavera, a slično je i s uporabom pridjeva *stiliziran* u Kekezovu opisu poslovice kao žanra, koja se prema njemu „stilski intenzivira metonimijom, aliteracijom, sinegdohom, onomatopejom i drugim izražajnim sredstvima“ i koja je „stilizirana i tzv. pučkom etimologijom“ (1998, str. 172). Potonji citat jasno upućuje na shvaćanje stilizacije kao skupa stilskih postupaka ili figura,⁹ a Kekez će taj koncept iskoristiti i pri opisu žanra basmi, u kojima prema njemu stilizacija uključuje globalnu metaforu, tromi ritam, kontrast i dr. (ibid) Treba istaknuti i da se prema tim uporabama o stilizaciji može govoriti ne samo u vezi s kakvim tekstom (npr. S. Vinavera) nego i s čitavim žanrom (poslovice, basme).

4. Stilizacija kao stilska figura

Katkad se stilizacija određuje i kao istovjetna ili bliska konceptu stilske figure. Tako to čini Hrvoje Turković u natuknici o stilizaciji u *Filmskome leksikonu*: „film. postupak kojim se u sklopu film. izlaganja planski i funkcionalno odstupa od kontekstualno prevladavajućih (ustaljenih, očekivanih, normiranih) postupaka“ (Kragić i Gilić, 2003, s. v. „stilizacija“). Turković će poslije opisa nekoliko tipova filmskih stilizacijskih postupaka tipološki ustaljene stilizacije poistovjetiti sa stilskim figurama, ne njihovim svežnjevima, tj. skupovima, nego baš s pojedinačnim stilskim postupcima.

5. Stilizacija kao artificijelnost

Pri govoru o stilizaciji kao skupu stilskih obilježja ili kao stilskoj figuri često se implicira i estetska, literarna ili umjetnička kvaliteta diskursa, što nas privodi specifičnome shvaćanju stilizacije kao stilskoj artificijelnosti (koja, uostalom, i proizlazi baš iz zasićenosti figurama, tj. stilskim postupcima). Stilizacija je tu suprotstavljena prirodnosti, spontanosti, svakidašnjosti ili sirovosti neestetiziranih tipova diskursa, ponajprije onima govornima ili pragmatički usmjerenima, slično kao u već komentiranom značenju sintagme *stilizacija noktiju* (prirodni/stilizirani nokti) ili u govoru o stilizacijama u vezi s folklornim stvaralaštvom (autentičnost/stilizacija).

Takvo se razumijevanje stilizacije može ilustrirati zamjedbom Pavla Pavličića u *Maloj tipologiji hrvatske lirike* da je „za položaj autora u poeziji moderne karakterističan visok stupanj stilizacije“ (2008, str. 27). Artificijelnost stilizacije podrazu-

9 <http://www.matica.hr/vijenac/171/Rasko%C5%A1na%20stilizacija/> [6. prosinca 2024.]

mijeva se i u tekstu *Kako je napravljen Gogoljev „Šinjel“* Borisa Ejhenbauma, kada se tvrdi da je govor likova u toj noveli „uvijek stiliziran“ i da nikad ne ostavlja dojam razgovornoga jezika: „te rečenice stoje van vremena i prostora, statično, kao jednom zauvek: to je jezik kojim bi se mogle služiti marionete“ (1970, str. 255). Takvo se značenje riječi *stilizacija* implicira i u tekstu *Književni sustavi i književni pokreti* Viktora Žmegača, u rečenicama u kojima se piše o dugome periodu u povijesti zapadne književnosti kada je, u suprotnosti spram jezika proze, „[v]isoki poetski izraz zahtijevao (...) jezičnu stilizaciju u stihu, pa su tragedija, ep i, dakako, lirska poezija bili nezamislivi u tzv. nevezanu slogu“ (1998, str. 502, usp. i 509, 511).

Nije rijetkost da se stilizacija razumijevana kao artifičijelnost podrazumijeva i u filmskoj kritici, pa tako u kritici filma *Nemoguća misija 2*, naslovljenoj *Raskošna stilizacija*, Damir Radić piše:¹⁰

Nemoguća misija 2 još [je] jedan film hongkonškog klasika Johna Wooa, koji je [...] pokazao da je i u holivudskim strogokontroliranim uvjetima sposoban sačuvati osebnju poetiku, štoviše da je autor njegove orijentacije i kakvosnog kalibra Hollywoodu itekako dobro došao. Holivudani naime nikad nisu imali ništa protiv raskošne stilizacije ukoliko nije bila u neskladu s komercijalnim probicima, a John Woo itekako zna spojiti vrhunski stil i komercijalne zahtjeve.

6. Stilizacija kao pejorativno konotirana artifičijelnost

Prethodno komentirane uporabe uglavnom odgovaraju određenju stilizacije kao „prevladavanj[a] uvjetnih dekorativnih oblika nad realističkim izražavanjem stvarnosti u umjetničkom djelu“ koje se nalazi u Simeonovom rječniku (1969, s. v. „stilizacija“). Takvo prevladavanje međutim može podrazumijevati i „negativne konotacije, u smislu da je stiliziran oblik artifičijelan oblik, daleko od onoga što je ‘prirodno’.“ (Katnić-Bakaršić, 2007, str. 113)

Tako se u komentaru filma *Collateral*, preuzetom s jednoga internetskoga foruma, u kojemu se iznosi sud da je spomenuti film „sranje..kritičari su se napalili na njega jer je ful stiliziran film..al zapravo je totalno manjkav...“¹¹ stiliziranost postovječuje s artifičijelnošću, što bi film moglo činiti „manjkavim“ na strani poželjne supstancije, sadržajnosti, smislenosti i sl. *Stilizacija* se dakle rabi kao pejorativan izraz isključivo kada se daje estetski sud o prevazi stila ili forme nad sadržajem teksta ili kakva djela uopće.

10 <https://www.matica.hr/vijenac/171/raskosna-stilizacija-17639/> [6. prosinca 2024.]

11 <http://www.forum.hr/showthread.php?t=37615> [6. prosinca 2024.]

7. Stilizacija kao redukcija

Stilizacija se međutim, donekle suprotno prethodnom značenju artificijelnosti, koje može implicirati i višak uređenosti i dekoriranosti, katkad shvaća i kao stanovito apstrahiranje, „oblikovanje u duhu (...) pojednostavljenja, svodenja na osnovne crte“ (Anić et al., 2002, s. v. „stil“), često u vezi s vizualnim umjetnostima i vizualnošću uopće, no rjeđe u diskursima o književnosti (v. Katnić–Bakaršić, 2007, str. 113). Stilizaciju kao redukciju i apstrakciju, pa i kao odklon od tzv. realističnog prikazivanja, elaborirat će Joško Marušić pišući o stilskim obilježjima proizvoda Zagrebačke škole crtanoga filma, točnije o reduciranoj animaciji kao stilizaciji.¹² U tom se smislu piše i o „stiliziran[om] lik[u] slona u trokutu i surlom koja proviruje iz njegovih gabarita“¹³ u logotipu nekadašnje zagrebačke tvornice emajliranoga, pocinčanoga i brušenoga posuđa.

Valja podsjetiti i na to da se kao jedno od glavnih obilježja secesijskoga stila obično izdvajaju *stilizacije* u formi krivudavih linija koje redukcijски oponašaju prirodne linije, npr. u *Hrvatskoj enciklopediji*: „stilizacija biljnih, os. cvjetnih, i geometrijskih ornamenta“.¹⁴ Redukcijsko značenje stilizacije prisutno je i u uporabama koje se odnose na „stripovsku stiliziranost“ kakvoga filma ili fotografije. O takvu tipu stiliziranosti govori primjerice Neven Hitrec u vezi sa svojim filmom *Čovjek ispod stola*.¹⁵

8. Interdiskursna (dijalogično–dvoglasna) stilizacija

Od prethodno prikazanih koncepata stilizacije onaj interdiskursni¹⁶ ili dijalogično–dvoglasni razlikuje se po tome što podrazumijeva dijalogičnost dvaju diskursa, stilizacijskoga i stiliziranoga. Kod takvih shvaćanja stilizacije naglasak ipak nije

12 „U tehnološkom smislu zagrebačku školu određuje pojam takozvane reducirane animacije. *Reducirana* animacija nije ništa drugo nego primjena *stilizacije* u animaciji, ali stilizacije ne u svrhu uštede na crtežima, nego kao vrhunskoga kreativnog principa. Reducirana animacija obično se uspoređuje s takozvanom *punom*, ili ‘diznijevskom’ animacijom. [...] [P]una animacija ne dozvoljava apstrakciju niti improvizaciju u kreiranju pokreta, makar je u animaciji teoretski ‘sve moguće’. Reducirana animacija autore upravo potiče na to. Naravno, i karakteri su slobodnije dizajnirani, sve do apstraktnih znakova, pa animatori traže sukladan način njihova ‘oživljavanja’ koji je za svaki karakter specifičan, a nipošto anatomske. Naprimjer, ako je karakter jedna točkica, onda se ona doista ne može kretati poput zmije ili četveroonoša, nego je zadatak animatora da je pokreće ‘točkasto.’“ (Marušić et al., 2004, str. 126–127)

13 <http://h-alter.org/vijesti/kako-je-spasen-poznati-zagrebacki-slon> [6. prosinca 2024.]

14 <https://enciklopedija.hr/clanak/stilizacija> [6. prosinca 2024.]

15 <http://www.seebiz.eu/hr/seebiz-trend-pula-film-festival/hrvatski-filmski-fokus-recentna-filmska-produkcija,52414.html> [6. prosinca 2024.]

16 Koncept interdiskursnosti, donekle srodan Bahtinovom konceptu heteroglosije, preuzima se ovdje prema M. Kovačević i L. Badurina, koje njime označavaju „izravnije sučeljavanje konkretnih i prepoznatljivih diskursnih tipova“ (2001, str. 191), pri čemu se „izravnije sučeljavanje“ u ovome radu ne razumijeva kao sukolbljavanje, već kao supostojanje, srodno bahtinovskoj dijalogičnosti. S tim su konceptom u njihovoj studiji usko povezani i koncepti interdiskurzivnosti, kao globalne pojave imanentne polju diskursa, i intertekstualnosti. O problematičnosti granica između interdiskursnih i intertekstualnih pretapanja v. Ryznar, 2017, str. 64–66.

na preuzimanju konkretnoga tekstualnog materijala, svakako ne na citiranju, pa ni parafraziranju, nego na transponiranju i simuliranju reprezentativnih¹⁷ stilskih obilježja drugoga tipa diskursa (*tip* leksika, sintakse, figura i sl.). Pritom je uvijek na djelu i neka vrsta *prefunkcionalizacije* reprezentiranoga stila: jasno je da stilizacija administrativnoga stila u literarnome tekstu nema iste funkcije koje ima pravi administrativni tekst, kao što ni stilizacija stručnoga razgovora dvoje znanstvenika u laboratoriju u reklami nema funkcije usmene znanstvene rasprave.

Taj tip uporaba riječi *stilizacija* podrazumijeva (ipak najčešće literarnu)¹⁸ reprezentaciju ili imitaciju bilo kakva neknjiževnoga diskursnog tipa/žanra¹⁹ bilo kakva literarnoga stila koji je karakterističan za veće skupine tekstova (žanr, pravac, epoha, autor, dio opusa) koji su tu „predmet“ ili „uzor“ stilizacije, iako će neka određenja spominjati i stilizacije pojedinih djela. Primjerice Marina Katnić–Bakaršić u svojem će određenju stilizacije istaknuti baš *literarne* reprezentacije *literarnih* tekstova, spominjući i stilizacije pojedinih (književnih) djela: „U književnosti stilizacija se javlja kao oponašanje neke forme (karakterističnog žanra, karakterističnih elemenata tog žanra, karakteristične versifikacije), zatim kao oponašanje karakterističnog stila nekog pravca (stila romantizma, baroka), nekoga djela ili nekoga pisca.“ (2007, str. 113) Već autoričino spominjanje termina *žanr* implicira međutim da se stilizirati mogu i *neknjiževni* diskursi, što će potvrditi i njezino ilustriranje stilizacije specifičnom govornom karakterizacijom i skazom, postupcima koji diskurse književnih subjekata povezuju s određenom društvenom sredinom i skupinom, odnosno razdobljem. Autorica, doduše, u istome poglavlju ističe da je u anglosaksonskoj stilistici operativan i stilizaciji srodan koncept preregistracije, koji podrazumijeva mogućnost literarnoga preuzimanja bilo kojeg ne–literarnog diskursa, slično kao što neki funkcionalni stilističari zapažaju da se poseban status književnoumjetničkoga stila temelji na tome da on može preuzimati elemente svih drugih funkcionalnih stilova (isto, str. 111–112).

17 Upravo reprezentativnost ističe Aneta Ryznar kao ključan kriterij pomoću kojega određuje interdiskurzivnost, koncept koji preuzima iz knjige *Raslojavanje jezične stvarnosti* M. Kovačević i L. Badurina (2001, str. 191), a koji se u njezinoj studiji uz neke preinake sužava na stilski i strukturni princip gradnje književnoga ili nekog drugog teksta. Elaborirajući način na koji čak i citat može postati interdiskurzivan (naime postajući egzemplifikativnim za kakvu diskursnu sferu), A. Ryznar na ovome mjestu svoje studije ističe upravo stilizaciju, ali i preregistraciju kao načine ostvarivanja interdiskurzivnosti u užemu smislu, pri čemu prema njoj kod stilizacije do mijesanja diskursnih matrica dolazi autorskom namjerom, a kod preregistracije nesvjesnim radom samog jezika. „Kriterij koji ćemo uzeti u obzir bit će reprezentativnost koja će nam pomoći u odluci koje uveze jezične strukture (jezične i tekstualne fragmente, tekstove, tekstne tipove, žanrove) smatrati predstavnicima određenog diskursa, a koje ne.“ (Ryznar, 2017, str. 67–68)

18 I Branko Tošović svojom definicijom stilizacije – “umjetnički postupak kojim se oponaša neka jezička realizacija” (1979, str. 94) – ističe da se radi o književnom postupku, koji podrazumijeva svjesnost i intencionalnost.

19 Koncepti diskursnih tipova i diskursnih žanrova ovdje se preuzimaju iz određenja iz knjige *Raslojavanje jezične stvarnosti* Lade Badurina i Marine Kovačević (2001). Prema njima, uporabna (funkcionalna) sfera jezika, odnosno polja diskursa, koja se u funkcionalnoj stilistici i drugdje obično dijeli na funkcionalne stilove, domene jezične realizacije, tj. jezične podsustave, može se podijeliti i na diskursne tipove, koji prethodnim konceptima tek približno odgovaraju. U ovome radu međutim ostavljamo otvorenom podjelu tipova diskursa (u *Raslojavanju*... riječ je o četiri, odnosno pet tipova). Diskursni tipovi dijele se na diskursne žanrove.

U tu skupinu uporaba – u kojima se riječ *stilizacija* ili njezine izvedenice uvijek rabe unutar sintagme ili izraza u kojima je поближе određena – ubrajale bi se zamjedbe Krunoslava Pranjića o „stilizaciji pučkoga seoskoga govora“ u prozi Petra Kočića i Branka Ćopića (1986, str. 236),²⁰ Ejhenbaumova zamjedba o *stiliziranju pripovijedanja kao nekog naročitog neusiljenog, naivnog časkanja* (1970, str. 255), Hercigonjina zamjedba o *Poljičkome statutu* čije su formulacije prema njemu „stilizirane u maniri narodnih poslovice i uzrečica“ (prema Pranjić, 1986, str. 222), Pranjićeva uporaba izraza „stilizacije na način poslovice“ (2006, str. 50) te Flakerova primjedba o *stiliziranju majčina pisma* u jednoj Tadijanovićevoj pjesmi (prema Pranjić, 2006, str. 113).

Potonji primjeri ilustriraju transponiranje obilježja neliterarnih, neki i usmenih (pa i usmenoknjiževnih), diskursnih žanrova u pisane literarne tekstove, a takav se tip prenošenja i nešto češće naziva stilizacijom od onoga koji bi se mogao nazvati pastišnim.²¹ Razlozi tome mogli bi se tražiti u utjecajnosti pisanja ruskih formalista o skazu kao stilizaciji *usmenoga* pripovijedanja, Bahtinovih oprimjerivanja stilizacije pretežno *neknjiževnim* žanrovima, kao i u popularnosti termina *pastiš*, koji se uobičajilo rabiti za pojave interliterarnih stilizacija. Iako se katkad mogu čuti i sintagme poput *krležijanska, matoševska* ili *prustovska stilizacija*, pri istraživanju se rjeđe nailazilo na spominjanje stilizacija u kojima bi se transponirala obilježja kakva literarna ili umjetničkoga diskursa. Ipak, kao jedan od primjera uporabe riječi *stilizacija* za označavanje pastiša stila kakva prepoznatljiva filmskoga opusa može poslužiti tekst Damira Radića, u kojemu kritičar piše o (prema njemu: tobožnoj) *tarantinovskoj stiliziranosti* filma *Živi i mrtvi* redatelja Krešimira Milića.²²

20 U istome članku Pranjić piše i o „stilizacijama pučkog izraza“ (u množini) unutar istoga Ćopićeva teksta, pa se tako ovdje koncept stilizacije razmimoilazi s onime koji podrazumijeva svežanj stilskih postupaka ili obilježja, a približava onome stilskih figura i postupaka, kao stilizacije u natuknici Hrvoja Turkovića u *Filmskome leksikonu*. Takve bi se stilizacije („u jednini“) mogle ilustrirati stilemima preregistracijskoga tipa kao što su Kočićevi neologizmi *neznajša* i *čeljadecé noge*, koje komentira Pranjić, a koji su derivacijski morfostilemi skovani po uzoru na tvorbe karakteristične za pučki seoski govor.

21 Određenje pastiša iz *Rečnika književnih termina – književno djelo koje oponaša stil i maniru nekog drugog djela* (Živković, 1985, s. v. „pastiš“) – podrazumijeva unutarknjiževne stilizacije, pa bi se po uzoru na goodmanovsko–genetteovsku terminologiju (v. Koščak, 2010) moglo kazati da pastiš kao tip stilizacije metonimijski egzemplificira, odnosno evocira stilove autora i tekstova, bez parafraziranja ili citiranja. Pastišima se, doduše, ponekad nazivaju i *loše* imitacije ili *krivotvorine* (Anić et al., 2002, s. v. „pastiš“).

22 Ipak, u sljedećem citatu iz iste kritike zanimljivo je promatrati kako izmjenične uporabe riječi *stilizacija* i njezinih izvedenica impliciraju i koncepte artifičnosti, stilskih figura, estetiziranosti i oblikovanja, pa tako Radić piše i o pojačanoj stilizaciji (u smislu artifičnosti!), i o stilizacijskim bravurama (za pretpostaviti je: u smislu pojedinih filmskih stilskih figura), ali i očuđujućoj stilizaciji cijeloga filma (u smislu oblikovanja, tj. estetiziranosti) (podebljao N.K.): „Uz te mitizirane, karizmatične likove prirodnije prijanja pojačana **stilizacija**, osobito ako radnja pritom zadobiva i privlačnu patinu prošlosti, pa nije čudno da je Milić svoje glavne redateljsko–**stilizacijske** bravure polučio u priči iz Drugog svjetskog rata. Najfascinantniji prizor filma, kad stameni ustaša ubija zarobljenog partizana hicem u glavu da ga ne bi, pod pritiskom zlog ustaše (također mistificiran karakter, ali u karikaturalnom smjeru), morao ubiti domobranski lik Filipa Šovagovića, Milić je riješio oslanjajući se i na stripovsko kadriranje odnosno montažu, ostvarujući ne samo izolirani vizualni efekt kakav u hrvatskom filmu nije viđen (s kapima krvi koje izlijeću u slow motionu), nego i komplementarni značenijski dojam ‘veći od života’. Osobita, očuđujuća **stilizacija** iznimne vizualne ljepote, uz koju kao prirodni pratitelj ide minimalistička promitska semantika, elementarni je opis ‘Živih i mrtvih.’“

<https://arhiva.nacional.hr/clanak/42884/karizmaticne-ustase-i-stilizacija-nasilja> [6. prosinca 2024.]

Premda mnogo manje razvikan od nekih drugih prepoznatljivih „bahtinizama“, termin *stilizacija* važan je i sveprisutan u Bahtinovim tekstovima, pogotovo u njegovoj teoriji romana. No i u njima se nailazi na kolebanja u određenju koncepta. Naime unatoč tome što Bahtin termin *stilizacija* pretežno rabi za označavanje postupka koji je na istoj razini s parodijom i skazom, u pojedinim se prigodama stilizacija kod njega rabi i u širem smislu te obuhvaća spomenuta tri postupka kao nadređen termin. Stilizacija u širem smislu kod Bahtina se naime poklapa s onime što o njoj piše Katie Wales u svojem rječniku stilistike: da je riječ o tehnici *autorske reprezentacije drugoga stila*, gdje je rezultat specifičan tip *dvoglasnoga diskursa, onaj imitirana stila* i „*tihe*“ *prisutnosti autora* (prema Wales, 2001, s. v. „stylization“).²³

Sudeći prema ponavljanjima na mnogo mjesta (npr. Bahtin, 1967, str. 256; 2019, str. 45, 116), Bahtin je spomenute tri podvrste stilizacije u širem smislu smatrao posebno važnima za roman i književnu prozu uopće. Prema Bahtinu skaz, parodija i stilizacija u užemu smislu specifični su dvoglasni diskursi, i to po tome što se – za razliku od hibridizacije, varijacije i indirektnog i direktnog prenošenja tuđega govora²⁴ – ostvaruju *isključivo jezičnim materijalom prikazivana stila*, odnosno bez unošenja jezičnoga materijala jezične svijesti koja prikazuje, tj. stilizira neki stil. Ono dakle što je Bahtin istaknuo kao obilježje stilizacije u užemu smislu, da je u stilizacijskome iskazu aktualiziran jedan jezik, ali da je on dan *u svjetlu* drugoga (prema 2019, str. 141), vrijedilo bi i za skaz i za parodiju. Drugim riječima, da bi kakav iskaz bio stilizacijom u širem smislu, glas autorske jezične svijesti i njezina interesa mora biti „utišan“; autor u iskaz ne smije unositi jezični materijal koji nije adekvatan stilu koji se stilizira. Pritom se novi smisao stiliziranoga stila dobiva na pozadini utišane, ali ipak prisutne jezične svijesti „stilizatora“ i njegove publike.

Stilizacija u užemu smislu i parodija razlikuju se po tome što prvom autor tuđi jezik stilizira *u duhu* vlastitih zadataka, dok se u parodiji smisaone usmjerenosti autorove i tuđe riječi *oštro suprotstavljaju* (prema Bahtin, 1967, str. 265; 2019, str. 142). Dok stilizacija podrazumijeva da je autorova intencija *suglasna* s diskursom koji stilizira (afirmira taj diskurs, „ide u njegovu smjeru“), u parodiji ili parodijskoj stilizaciji „utišan“ autorov glas sukobljava se s njime, primorava ga da služi njegovu cilju. Naravno, neizbježno se postavlja pitanje o tome kako iščitati parodijsku ili suglasnu intenciju autora. Ne ulazeći ovdje u zamršen problem razotkrivanja intencionalnosti, spomenimo da se prema Bahtinu signali parodijske ili ironijske stilizacije obično mnogo lakše dekodiraju od signala „sužene“ stilizacije. Uz to, Bahtin sugerira da je potonju katkad teško razlučiti od tzv. neposrednog stila, koji karakterizira

23 Vlastiti prijevod prema: „**stylization** Coined by the Russian critic Bakhtin in the 1930s to describe the technique of IMITATION, of the conscious and consistent representation by an author of another style (see Bakhtin [The dialogic imagination: four essays] 1981). The result is a DUAL VOICED discourse, the style imitated and the ‘silent’ presence of the author. One clear example is PARODY (...). Novelists like Dickens frequently used stylization for comic or ironic effect: the first chapter of *Pickwick Papers*, for instance, imitating the IMPERSONAL style of minute–talking (...).“

24 Ti bi se postupci, dakako, također mogli okarakterizirati kao interdiskursni, po uzoru na određenja interdiskursnosti koja se nalaze u knjizi M. Kovačević i L. Badurina (2001), odnosno kao interdiskurzivni prema knjizi A. Ryznar (2017).

jednoglasnost. Dvoglasnost se naime može i ukinuti ako u stilizacijskoj proizvodnji autori postanu prezaneseni i tako ukinu distancu prema stilu koji reproduciraju (prema Bahtin, 1967, str. 262). No, i parodijski i ironijski²⁵ aspekti dvoglasne riječi također se mogu „poništiti“, na što Bahtin upućuje nagađajući nisu li čak i sofistički romani, koje suvremeni čitalac doživljava uglavnom kao monološke, zapravo bili uvelike parodijski (2019, str. 154–155).²⁶

S potonjim pojavama povezane su dvije oprečne tendencije stilizacije i parodije: prva naime pri smanjenju objektnosti tuđe riječi teži stapanju glasova, odnosno pretvaranju u čisto predmetnu („monološku“) riječ, dok parodija pri istome procesu teži raspadanju na dva glasa, odnosno dvije predmetne riječi (prema Bahtin, 1967, str. 272). Čini se da je upravo zbog tih tendencija stilizaciju u užemu smislu ponekad teže identificirati nego parodiju. Pogodan primjer tendiranja stilizacijskoga stapanja glasova mogu biti raznorazne žargonske skazne proze u kojima čitatelj tendira poistovjetiti pripovjedača s autorom, pogotovo ako govor autora također obilježavaju žargonski oblici. S druge strane, ironijski (pa i fiksijski) aspekt žargon-skoga skaza lakše će se prepoznati ako je čitatelj upućen u autorov lingvistički horizont, tj. da njegov zbiljski govor, idiolekt, nije ograničen na kakav žargon i sl.

Bahtin stilizaciju ne ograničava na reprezentaciju ili imitiranje bilo literarnih bilo neliterarnih stilova. S obzirom na to da skaz podrazumijeva stilizaciju različitih oblika usmenoga svakodnevnog pripovijedanja (Bahtin, 2019, str. 32), jasno je da se stilizirati mogu i stilovi neliterarnih žanrova. Također, Bahtin spominje i stilizacije pisama i dnevnika (ibid.), jezika (umjetničkih) žanrova, profesija, pravaca, generacija, društvenih grupa i dr. (2019, str. 64, 75, 111, 115)²⁷ Uvjet koji se međutim postavlja da bi se nešto proglasilo stilizacijom jest taj da je riječ o reprezentaciji već izgrađenih, formiranih i prepoznatljivih stilova, a ne onim „sirovim“ jezicima govorne raznolikosti koji još nisu učvrstili svoj stil (Bahtin, 2019, str. 142).

Bahtin ističe i slobodu stilizacije, odnosno stilizatora (ali sada ne tek u smislu onoga koji uređuje ili dotjeruje tekst!), koja bi se očitovala u izdvajanju, akcentuiranju, hiperboliziranju i zasjenjivanju pojedinih aspekata stiliziranoga jezika, pa čak i u stvaranju momenata u duhu stiliziranoga jezika, koji empiriji toga jezika mogu

25 Bahtin u svojim tekstovima mnogo češće piše o parodijskoj stilizaciji (parodiji) nego o stilizaciji u užemu smislu i skazu. Mjestimice piše i o ironičnome aspektu stilizacija (npr. 2019, str. 198, 550).

26 U vezi sa sofističkim romanom Bahtin će pisati o oštroj, dosljednoj, apstraktno-idealizirajućoj stilizaciji, koju povezuje s monološkom dosljednošću njihova stila. No ako se prihvati određenja stilizacije (bilo u širem, bilo u užem smislu) s drugih Bahtinovih stranica, jasno je da bi sintagma „monološka stilizacija“ bila oksimoronska, nemoguća. U ovim odlomcima autor kao da stilizaciju poistovjećuje sa samim stilom, pa čak i približava konceptima stilizacije kao oblikovanja i artifičijelnosti. Približavanje „monološkoj stilizaciji“ možda je na djelu i onda kada piše o direktnoj autorskoj riječi koja se u humorističnome romanu realizira u direktnim bezuvjetnim stilizacijama pjesničkih (idiličnih, elegičnih) i retoričkih (patetika, moralna didaktika) žanrova (2019, str. 74). Na drugim mjestima inzistirat će, naprotiv, na uvjetovanosti i dvoglasnosti stilizacije (npr. 1967, str. 265; 2019, str. 547–548).

27 Evo još nekih primjera (parodijski) stiliziranih stilova iz Bahtinovih tekstova: svakodnevni jezik laskavoga mondenog ćaskanja, uzvišeni jezik službenih izjava i govora na banketima, uzvišeni epski stil, biblijski stil (2019, str. 75, 80). Spominjemo ih ovdje kako bismo ilustrirali na koje načine Bahtin „usitnjava“ polje diskursa (u određenim periodima) na pojedine tipične stilove.

biti sasvim tuđi (Bahtin, 2019, str. 116). Radi se dakle o relativno slobodnoj slici tuđega jezika, no ona je ipak ograničena uvjetom da se u nju ne uključuje vlastiti jezični materijal. Kada se to ipak dogodi, može biti riječ o grešci, ali i o nekim posebnim dvoglasnim tehnikama kao što su (već spomenute) varijacija ili hibridizacija (Bahtin, 2019, str. 142), koje su po eksplicitnom miješanju elemenata dvaju jezika srodne oblicima indirektnoga i direktnoga prenošenja tuđega govora.

9. Preformulacija i završne napomene

Nakon komentiranog predlažemo i novu formulaciju koncepta stilizacije, koja se prvenstveno oslanja na Bahtinova određenja, ali i na neke suvremenije lingviističke i stilističke koncepte kao što su oni diskursa i interdiskursnosti. To međutim ne znači da prethodno komentirane ne–bahtinovske koncepte i uporabe smatramo manjkavima ili suvišnim. Štoviše, neke njihove aspekte uključit ćemo i u tu definiciju. Prema tome stilizacija bi se mogla odrediti kao *intencionalno transponiranje skupa prepoznatljivih stilskih obilježja neknjiževnih diskursnih tipova/žanrova ili pojedinih književnih stilova (bilo da je riječ o prepoznatljivome stilu žanra, pravca, epoha, opusa, dijela opusa, pa i pojedinog teksta), i to u dijelu ili cjelini kakva teksta, pri čemu stilizacija ostvaruje (ili se njome tendira ostvariti) i specifičan (re)valorizacijski, performativni učinak na literarni stil ili diskursni tip/žanr koji se stilizira*. Takvo određenje približava stilizaciju raznim aspektima teza o interdiskursnosti, intertekstualnosti i pastišu, te je ne ograničava na literarni (fikcijski) diskurs. Smatramo naime da je o interdiskursnim stilizacijama moguće govoriti i u vezi s neliterarnim tekstovima, primjerice novinarskim ili reklamnim, pa i neverbalnim diskursima, poput film-skih, o čemu svjedoče i komentirani primjeri.

Prema kriteriju podrijetla izvornoga stila ili stilizirana diskursa, među interdiskursnim stilizacijama mogle bi se izdvojiti one pastišne, tj. pastiši, koji bi podrazumijevali stilizacije po uzoru na stil određenoga pisca, književnoga pravca, epohe, pojedinoga djela i sl. Nepastišne stilizacije podrazumijevale bi imitacije neliterarnih diskursnih tipova ili žanrova, pa bi među njih spadale stilske imitacije usmenih žanrova, npr. usmenoga pripovijedanja (skaz), stilizacije znanstvenoga diskursa ili enciklopedijskih natuknica (npr. *Enciklopedija ništavila* Stanka Andrića), stilizacije pisama (npr. pismo glavnoga lika američkome predsjedniku u Majerovu *Dnevniku Očenašeka*), stilizacije dječjega pisanja ili pripovijedanja (Majerov *Dnevnik maloga Perice*, Ivančićev *Robi K.*) itd. (Quenauove *Stilske vježbe* mogu poslužiti kao riznica mnogih primjera različitih tipova stilizacija.)

Evidentno je da takvo, interdiskursno–bahtinovsko razumijevanje stilizacije ipak uključuje i velik dio aspekata značenja riječi *stilizacija* u uporabama koje smo razmatrali u ovome radu, i to ne samo zbog toga što podrazumijeva pomno oblikovanje pisanoga teksta ili što uključuje skup ili svežanj stilskih obilježja. Premda nipošto ne implicira pejorativno vrednovanu artifičijelnost, ovaj koncept stilizacije ipak sadrži i aspekt artifičijelnosti, koji bi nužno proizlazio iz već elaboriranih

značajki prefunkcionalizacije reprezentiranoga stila, pa i selekcije pojedinih, ali ne i svih obilježja imitirana stila. Također, zbog spomenute selekcije interdiskursni koncept stilizacije podrazumijeva i određen stupanj redukcije. Vidljivo je to i u pa-stišima literarnih stilova (imitiraju se samo neke od prepoznatljivih stilskih značajki „uzora“), i u skazovima (gdje se pri stilizaciji najčešće izostavljaju raznorazne redundantnosti, „lažna započinjanja“ i slična obilježja usmenoga pripovijedanja) itd.

Kao što stoji u Bahtina, prema tonu, odnosno valorizacijskoj relaciji koju uspostavljaju spram pojedinih stiliziranih stilova ili diskursa stilizacije mogu biti afirmativne, parodijske, ironične itd. Stilizacija dakle uvijek implicira valorizacijski aspekt: u svjetlu jezične svijesti stilizatora (i njegove publike) stilizirani stil dobiva novi smisao i značaj (Bahtin, 2019, str. 141). Upravo taj performativni (pa eventualno i politički, etički i spoznajni) aspekt stilizacija ovdje bi se željelo istaknuti – njihov potencijal da stvaraju učinke u vezi s percepcijom stilova koji se reprezentiraju, pa i njihovih korisnika. Riječ je o stilskim praksama koje *implicitno* – bez eksplicitne, direktne autorske riječi – rade na učincima percepcije stilova i jezika s kojima afirmativno, pijetetski, ironijski, parodijski, mistifikacijski i na druge načine dijalogiziraju. Možemo se ovdje prisjetiti historiografske metafikcije i učinaka stilizacije historiografskoga diskursa na percepciju potonjega ili Fowlesova romana *Ženska francuskoga poručnika* i njegova rada na (pre)vrednovanju stila viktorijskoga romana. Stilizacije mogu upućivati i na subverzivnost stiliziranoga diskursa, kao što se to čini u Ivančićevoj *Bilježnici Robija K.*, gdje se dječji govorni i pisani diskursni žanrovi reprezentiraju kao poprište moguće subverzije političkih ili politiziranih diskursa (treba se samo prisjetiti onih „nespretno ispalih“ školskih zadaća u kojima se djeci katkad omakne oštra kritika društva i politike ili kad progovarajući na materinskome jeziku prokazuju neke „nelogičnosti“ legitimnoga jezika i njegovih diskursa). Slamnigove stilizacije Šimića, Domjanića, Gundulića i mnogih drugih pjesničkih i inih praksi, iako često u ironijskome, parodijskome i polemičkome tonu, prema evociranim se stilovima najčešće odnose s respektom i tako sudjeluju u učvršćivanju književnih vrijednosti, odnosno u kanonizaciji. Ponekad stilizacije mogu biti i u ambivalentnome odnosu spram diskursnoga tipa ili stila koji je predmet stilizacije, kao i spram njegovih govornika. Tako skazne priče mogu sadržavati simultano i empatijske i kritičke konotacije spram zbiljskih govornika diskursa koji se stilizira.

Interdiskursna se stilizacija dakle može shvatiti kao discipliniran (pomno oblikovan, artifizijelan, u odnosu na predmetni diskurs reducirana, jednom riječju: stiliziran) diskurs s intencijom discipliniranja (afirmiranja, definiranja, pripitomljavanja, podčinjavanja, prokazivanja, potkopavanja...) predmetnoga diskursa. Neka od pitanja na koja stilistika može pokušati odgovoriti tiču se strategija kojima (literarni) tekstovi stiliziranjem prikazuju ne samo književne stilove nego i (dominantno) usmene diskurse i varijetete, primjerice dijalekte, sociolekte, žargone itd. Stilistika se može usredotočiti i na (literarne) strategije koje stilizacije usmenosti upošljava-ju kao sredstvo političkih, etičkih, poetičkih, spoznajno–percepcijskih subverzija

i sl. Takvi pristupi trebali bi, dakako, sadržavati i istraživanja aspekata produkcije i recepcije tekstova, pa se po sebi razumije da bi bili i kontekstualistički usmjereni.

Pišući o razlici između prenošenja tuđega govora u svakodnevnoj i izvanumjetničkoj komunikaciji te u romanu, Bahtin ističe da se prva dva tipa orijentiraju uglavnom na iskazivanje konkretnog čovjeka. Nasuprot tome, umjetničko prenošenje tuđe riječi tendiralo bi učvršćivanju slika jezika, pa i onda kada se prenose riječi literarnih likova. Bahtin će to zapažanje produbiti opaskom da u romanesknom prenošenju tuđe riječi ove slike jezika ne samo da otkrivaju „stvarnost, nego i mogućnosti konkretnog jezika, njegove, takoreći, idealne granice i njegov totalni cjeloviti smisao, njegovu istinu i njegovu ograničenost“ (2019, str. 134). Na taj način Bahtin, dakako, još jednom baca vodu na mlin svojoj specifičnoj estetici romana, ali i evocira mnoge stranice svojega opusa u kojima se bilo eksplicitno bilo implicitno ne samo zagovaraju nego i vrlo uvjerljivo argumentiraju i naročiti spoznajni i subverzivni potencijali umjetnosti. U takvu kontekstu i stilizacija prestaje biti pukom stilskom tehnikom, a Bahtinovo inzistiranje na pomicanju stilističke perspektive postaje trajnim poticajem za nadmašivanje možda i suviše često preusko iscrtanih granica stilistike. U tako postavljenim okvirima stilistika ne može zanemariti ni probleme politike i etike stila. Takve stilističke perspektive stilizacije bi morale iščitavati ne samo kao (*književno*)stilске postupke već – implicirajući jedan puniji, dijaloški koncept stila – kao *postupke* koji podrazumijevaju odgovornost stilizatora i koji s manje ili više sretnim učinkom padaju na poprište jezičnoga svijeta.

Popis literature

- Anić, V. (2002). *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. Novi Liber.
- Anić, V. (2005). *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*. Novi Liber.
- Bahtin, M. (1967). *Problemi poetike Dostojevskog*. Nolit.
- Bahtin, M. (2019). *Teorija romana*. Edicije Božičević.
- Bajić, V. (2006). *Od originalnog zapisa tradicionalne muzike i igre ka preradi, obradi i kompoziciji. Muzičko i igrачko nasleđe u kulturno–umetničkim društvima i obrazovnim institucijama u Srbiji* [Diplomski rad]. Fakultet muzičke umetnosti.
<https://iui.academia.edu/VesnaBajićStojiljković>
- Bošković–Stulli, M. (1983). *Usmena književnost nekad i danas*. Prosveta.
- Compagnon, A. (2007). *Demon teorije*. AGM.
- Ejhenbaum, B. (1970). Kako je napravljen Gogoljev „Šinjel“. U A. Petrov (Ur.), *Poetika ruskog formalizma* (str. 245–262). Prosveta.
- Katnić–Bakaršić, M. (2007). *Stilistika*. Tugra.
- Kekez, J. (1998). *Usmena književnost*. U Z. Škreb & A. Stamać (Ur.), *Uvod u književnost. Teorija, metodologija* (str. 133–192). Nakladni zavod Globus.
- Košćak, N. (2010). Stil kao egzemplifikacijski aspekt diskursa. *Fluminensia*, 22(2), 85–92.
<https://hrcak.srce.hr/65379>

- Kovačević, M., & Badurina, L. (2001). *Raslojavanje jezične stvarnosti*. Izdavački centar Rijeka.
- Kragić, B., & Gilić, N. (2003). *Filmski leksikon*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža.
- Marušić, J., i sur. (2004). *Alkemija animiranog filma. Povijest – estetika – tehnologija*. Meandar.
- Pavličić, P. (2008). *Mala tipologija moderne hrvatske lirike*. Matica hrvatska.
- Pranjić, K. (1986). *Jezikom i stilom kroza književnost*. Školska knjiga.
- Pranjić, K. (2006). *Iz-Bo-sne k Europi*. Synopsis.
- Ryznar, A. (2017). *Suvremeni roman u raljama života. Studija o interdiskurzivnosti*. Disput.
- Simeon, R. (1969). *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva*. Matica hrvatska.
- Tošović, B. (1979). Stilizacija. *Književna historija*, 12(45), 91–127.
- Wales, K. (1989). *A dictionary of stylistics*. Longman.
- Živković, D. (Ur.). (1985). *Rečnik književnih termina*. Nolit.
- Žmegač, V. (1998). Književni sustavi i književni pokreti. U Z. Škreb & A. Stamač (Ur.), *Uvod u književnost. Teorija, metodologija* (str. 499–550). Nakladni zavod Globus.

Internetski izvori

- Bedić, L. (2024, 6. prosinca). *U Marshallovoj ponudi od sada i smartphone*. Muzika.hr. <https://www.muzika.hr/u-marshallovoj-ponudi-od-sada-i-smartphone/>
- D&D. (2024, 6. prosinca). *Snimaju svoje neuredne i razbacane stanove; ljudi oduševljeni 'Konačno istina izlazi na vidjelo!'*. Jutarnji list. <https://www.jutarnji.hr/domidizajn/nekretnine/snimaju-svoje-neuredne-i-razbacane-standove-ljudi-odusevljeni-konacno-istina-izlazi-na-vidjelo-15550680>
- Forum.hr. (2024, 6. prosinca). <http://www.forum.hr/showthread.php?t=37615>
- Kako je spašen poznati zagrebački slon*. (2024, 6. prosinca). H-alter. <http://h-alter.org/vijesti/kako-je-spasen-poznati-zagrebacki-slon>
- Kako se obuci za školu? Evo 5 modernih stilizacija koje će obožavati generacija Z*. (2024, 6. prosinca). ecipele.hr blog. <https://blog.ecipele.hr/kako-se-obuci-za-skolu-evo-5-modernih-stilizacija-koje-ce-oboavati-generacija-z/>
- Leksikografski zavod Miroslav Krleža. (n. d.). *Stilizacija*. (2024, 6. prosinca). Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. <https://enciklopedija.hr/clanak/stilizacija>
- Pula Film Festival. (2024, 6. prosinca). *Hrvatski filmski fokus: recentna filmska produkcija*. SEebiz. <http://www.seebiz.eu/hr/seebiz-trend/pula-film-festival/hrvatski-filmski-fokus-recentna-filmska-produkcija,52414.html>
- Radić, D. (2024, 6. prosinca). *Karizmatične ustaše i stilizacija nasilja*. Nacional. <https://arhiva.nacional.hr/clanak/42884/karizmaticne-ustase-i-stilizacija-nasilja>
- Radić, D. (2024, 6. prosinca). *Raskošna stilizacija*. Vijenac, Matica hrvatska. <https://www.matica.hr/vijenac/171/raskosna-stilizacija-17639/>
- Stiliziranje kose ljeti: top preparati za postojanu frizuru*. (2024, 6. prosinca). Estetica.hr. <https://estetica.hr/stiliziranje-kose-ljeti-top-preparati-za-postojanu-frizuru/>

Tomšić, D. (2024, 6. prosinca). *Mislili ste uštedjeti EU naljepnicom na tablici? MUP: "Za to je kazna do 5 godina zatvora"*. Index.hr.

<http://www.index.hr/vijesti/clanak/mislili-ste-ustedjeti-eu-naljepnicom-na-tablici-mup-za-to-je-kazna-do-5-godina-zatvora/904809.aspx>

Tutorial. (2024, 6. prosinca). *Nova stilizacija noktiju uz fantastične boje PALU trajnih lakova!* [Video]. Facebook. <https://www.facebook.com/watch/?v=1240006376671615>

What Is Stylization?

Like the word *style*, to which it owes its origin, the word *stylization* is also ambiguous, but while the ambiguity of the former, even in terminological uses, is often registered and thematized, the meanings of the latter, even in stylistic contexts, often remain only implicit. The aim of this paper is to fixate the meanings of the word *stylization* in the context of discourse on style and stylistic features, primarily verbal discourse, based on dictionary entries and selected excerpts from stylistic and literary studies literature, but also taking into account the uses of the word in other areas, in discourses concerning (products of) artistic, but also other human activities. The key concept of stylization is that from the works of Mikhail Bakhtin, which is called interdiscursive, and by elaborating on aspects of its connection with the previously presented concepts (shaping and embellishment, set of stylistic features, stylistic figure, artificiality, pejorative artificiality, reduction), a definition of stylization is given, modernized in terms and postulates of discourse theory, and then the relationship between the concepts of pastiche and interdiscursive stylization is considered, and the valorization aspects of the latter are commented on.

Keywords: stylization; interdiscursivity; parody; skaz; pastiche

